

Завгородня Ю.С.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ

18 грудня 2018 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», який набрав чинності 19 січня 2019 р., відтак, запроваджений законодавцем інститут існує в межах національної правової системи близько одного року. Цим законом було внесено зміни до двох законів: «Про освіту» та «Кодексу України про адміністративні правопорушення», зокрема останній було доповнено статтею 173-4 «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу», диспозиція ч.1 якої містить визначення розглядуваного поняття. Подібна дефініція міститься і в Законі України «Про освіту»: «діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [1].

Наголосимо, що у Пояснювальній записці до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» наводяться статистичні дані щодо цькування учасників освітнього процесу: «Майже чверть українських школярів вважають себе жертвами булінгу, а близько 40% із тих дітей, хто зіткнулися з випадками булінгу, ніколи не розповідають про це своїм батькам При цьому, 44% із тих, хто спостерігав, як знущаються над їхніми однолітками, не реагували на такі факти через острах піддатися аналогічному знущанню» [2].

Аналіз означених законодавчих приписів дозволяє зробити висновок, що булінг стосується учасників освітнього процесу, якими згідно зі ст. 52 Закону «Про освіту» є:

- здобувачі освіти;
- педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники;
- батьки здобувачів освіти;
- фізичні особи, які провадять освітню діяльність;
- інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти [1].

Станом на 27 листопада 2019 року Єдиний державний реєстр судових рішень містить 280 постанов, прийнятих у справах за ст. 173-4 «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу» кодексу України про адміністративні правопорушення. Першою справою, розглянутою українським судом, у якій особа була визнаною винною за вчинення булінгу щодо неповнолітнього, стала справа № 359/933/19. У якій Бориспільський міськрайонний суд Київської області як булінг інтерпретував «висвітлення непристойних фото у мережі «інстаграм», в результаті чого могла бути завдана шкода психічному здоров'ю потерпілої» [3].

Хоча, найбільш повно, системно і чітко тлумачення поняття «булінг» наведене у постанові Комінтернівського районного суду м. Харкова: «цькування або булінг - це агресивне тривале переслідування одного з членів колективу з боку інших, це групове явище, одне з форм поведінки групи. Булінг відрізняється від конфлікту тим, що жертва не в змозі захистити себе від нападок - сили сторін нерівні. Це тривале систематичне, психологічне або фізичне насильство з боку групи осіб – відносно 1 особи (жертви) або однієї особи (агресора), за підтримки інших відносно жертви. До психологічного насильства відноситься залякування, постійні словесні образи, відбирання і маніпуляції з особистими речами, навішування ярликів і образливих прізвиськ, також, може бути фізичне насильство - від поштовхів до побоїв. ... якщо одна дитина когось задирє, ображає, дратує, а інші його в цьому не підтримують, засуджують його дії, співчувають потерпілому від нападок, то це не є цькуванням, а є проблемою з агресивною поведінкою конкретної дитини» [4].

Аналіз рішень національних судів у справах, пов'язаних з боулінгом, указує, що органи протидії цькуванню не завжди ураховують ознаки цього явища, якими, відповідно до Закону України «Про освіту» є такі:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін - кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [1].

Таким чином, зважаючи на поширеність цього негативного явища в українському соціумі, ураховуючи, що булінг спричиняє чи може спричинити шкоду психічному або фізичному здоров'ю учня (дитини), цькування слід розглядати як чинник, що негативно впливає на права дитини, а боротьба з випадками булінгу є фактором удосконалення діяльності відповідних органів щодо забезпечення прав дитини.

Використані джерела:

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року. Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 38-39, ст. 380.
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу». URL.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64402.
3. Постанова Бориспільського міськрайонного суду Київської області у справі № 359/933/19 від 5 лютого 2019 року. URL.: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79641598>
4. Постанова Комінтернівського районного суду м. Харкова у справі № 641/1780/19 від 1 серпня 2019 року. URL.: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83504076>.

Казначеев Д.Г.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

Зеленський Є.С.,

*викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ, ЯКА
ПЕРЕБУВАЄ У КОНФЛІКТІ З ЗАКОНОМ**

Дотримання ряду стандартів у сфері юстиції щодо дітей визначено міжнародними зобов'язаннями України, що впливають із міжнародно-правових актів. Правову основу стандартів становлять міжнародні документи універсального та регіонального характеру.

Права дітей також визначено договорами про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах, укладеними між Україною та іншими державами.

При цьому відповідно до Мінімальних стандартних правил ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила) [1], основними цілями юстиції щодо дітей визначено забезпечення благополуччя дітей та уникнення застосування виключно каральних санкцій. Згідно з принципом співмірності відповідь на дії неповнолітніх правопорушників повинна ґрунтуватися не тільки на ступені тяжкості правопорушення, а і на вивченні таких особливостей особистості, як соціальний статус, ситуація в сім'ї, майновий стан та інші фактори, які визначають особистість дитини.